

**Танцовата традиция на българите в Бесарабия
през погледа на Райна Кацарова
Марина Банкова, Галин Георгиев**

<http://doi.org/10.7546/BF.4.2024.04>

Литература

Банкова, Марина 2018: „Три насреща“ – популярната игра на бесарабските българи (по материали, събрани от с. Кайраклия, гр. Тараклия и гр. Твардица, Молдова). – В: *Годишник 2018, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“* – Пловдив, 272–283 [Bankova, Marina 2018: „Tri nasreshta“ – popularnata igra na besarabskite bulgari (po material, sabrani ot s. Kayraklia, gr. Taraklia i gr. Tvarditsa, Moldova). – In: *Godishnik 2018, AMTII „Prof. Asen Diamandiev“* – Plovdiv, 272–283].

Банкова, Марина 2023: *Танцовият фолклор на бесарабските българи*. Дисертация за присъждане на общообразователната и научна степен доктор. АМТИИ – гр. Пловдив. Ръкопис [Bankova, Marina 2023. *Tantsoviyat folklor na besarabskite bulgari*. Disertatsiya za prisazhdane na obshtoobrazovatelната i nauchna stepen doktor. AMTII – gr. Plovdiv. Rakopis].

Барболова, Зоя 1999: *Особености на българския говор в Червоноармейское (Кубей). Българските говори в Украйна*. Випуск 2. София: Астропринт [Barbolova, Zoya 1999: *Osobenosti na bulgarskiya govor v Chervonoarmeyskoe (Kubey). Bulgarskite govori v Ukrayna. Vipusk 2*. Sofia: Astroprint].

Вакарелски, Христо 2002: *Моят път към и през етнографията*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ [Vakarelski, Hristo 2002: *Moyat pat kam i prez etnografiyata*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“].

Василева, София 2008: Богдан Филев и държавната културна политика (1919–1944). – *Електронно списание LiterNet*, 12.10.2008, № 10 (107) https://litenet.bg/publish19/s_vasileva/filov.htm [Vasileva, Sofia 2008: Bogdan Filov i darzhavnata kulturna politika (1919–1944). – *Elektronno spisanie LiterNet*, 12.10.2008, No. 10 (107) https://litenet.bg/publish19/s_vasileva/filov.htm].

Василенко, Зоя 1958: Збирання болгарського фольклору на Україні. – *Народна творчість та етнографія*, № 4, с. 162 [Vasilenko, Zoya 1958: Zbirannya bolgars'kogo fol'kloru na Ukraïni. – *Narodna tvorchist' ta etnografiya*, No. 4, s. 162].

Ганчев, Александър, Владимир Милчев, Александър Пригарин 2016: Локализиране на балканската прародина на българите *туканци* от

Бесарабия и Таврия според писмени и фолклорни източници. – *Български фолклор*, № 1, 25–52 [Ganchev, Aleksandar, Vladimir Milchev, Aleksandar Prigarin 2016: Lokalizirane na balkanskata prarodina na bulgarite tukantsi ot Besarabia i Tavria spored pismeni i folklorni iztochnitsi. – *Bulgarski folklor*, No. 1, 25–52].

Георгиев, Галин 2019: Ценна и интересна информация за българите от Северна Добруджа в архивното наследство на големия български етнограф Христо Вакарелски. – В: *Сборник с доклади и снимки от събори на българите от Северна Добруджа в с. Дъбовик, община Генерал Тошево (2010–2018)*. Ред. Цв. Христова, Ст. Първева, Добрич: Нилекта принт [Georgiev, Galin 2019: Tsenna i interesna informatsiya za bulgarite ot Severna Dobrudzha v arhivnoto nasledstvo na golemiya bulgarski etnograf Hristo Vakarelski. – In: *Sbornik s dokladi i snimki ot sabori na bulgarite ot Severna Dobrudzha v s. Dabovik, obshtina General Toshevo (2010–2018)*. Red. Tsv. Hristova, St. Parveva, Dobrich: Nilekta print].

Георгиев, Галин 2022: *Традиции, памет, идентичност на българите в Украйна и Молдова. Динамика на културата в диаспора*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“ [Georgiev, Galin 2022: *Traditsii, pamet, identichnost na bulgarite v Ukrayna i Moldova. Dinamika na kulturata v diaspora*. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“].

Георгиев, Галин 2023: Из архивното наследство на Райна Кацарова: следи от присъствието на таврийски българи в България. Част 1. Теренното изследване и събраните материали. – *Българска етнология*, № 4, 428–447 [Georgiev, Galin 2023: Iz arhivnoto nasledstvo na Rayna Katsarova: sledi ot prisastviето na tavriyski bulgari v Bulgaria. Chast 1. Terennoto izsledvane i sabranite materialii. – *Bulgarska etnologiya*, No. 4, 428–447].

Грек, Иван, Николай Червенков 1993: *Българите от Украйна и Молдова. Минало и настояще*. София: Христо Ботев [Grek, Ivan, Nikolay Chervenkov 1993: *Bulgarite ot Ukrayna i Moldova. Minalo i nastoyashte*. Sofia: Hristo Botev].

Державин, Николай 1914: Болгарские колонии в России (Таврическая, Херсонская и Бессарабская губернии). Материалы по славянской этнографии. – В: *Сборник за народни умотворения и народопис*, 29. София: Държавна печатница [Derzhavin, Nikolay 1914: Bolgarskie kolonii v Rossii (Tavrisheskaya, Hersonskaya i Bessarabskaya gubernii). Materialy po slavyanskoy etnografii. – In: *Sbornik za narodni umotvoreniya i narodopis*, 29. Sofia: Darzhavna pechatnitsa].

Димов, Венцислав 2016: Райна Кацарова и най-ранните теренни звукозаписи на традиционна музика от България. – *Българско музикознание*, № 1, 33–66 [Dimov, Ventsislav 2016: Rayna Katsarova i nay-rannite terenni zvukozapisi na traditsionna muzika ot Bulgaria. – *Bulgarsko muzikoznanie*, No. 1, 33–66].

Димов, Венцислав 2021: Най-ранните теренни звукозаписи на музикален фолклор от Добруджа и българската национална памет: приносът на Райна Кацарова. – В: *Добруджа: Национална научна конференция „80*

години от Крайовския договор. Българската и международната общественост за Добруджанския въпрос. Нови документи, нови прочити, нови тези“, № 34. Добрич–Силистра: Регионален исторически музей, 505–517 [Dimov, Ventsislav 2021: Nay-rannite terenni zvukozapisi na muzikalen folklor ot Dobrudzha i bulgarskata natsionalna pamet: prinosat na Rayna Katsarova. – In: Dobrudzha: Natsionalna nauchna konferentsiya „80 godini ot Krayovskiya dogovor. Bulgarskata i mezhdunarodnata obshtestvenost za Dobrudzhanskiya vapros. Novi dokumenti, novi prochiti, novi tezi“, No. 34. Dobrich–Silistra: Regionalen istoricheski muzey, 505–517].

Думиника, Иван 2015: *Българските преселници в Бесарабия в края на XVIII – първата половина на XIX век в историографията*. Кишинев: S.Ș.B. [Duminika, Ivan 2015: *Bulgarskite preselnitsi v Besarabiya v kraia na XVIII – parvata polovina na XIX vek v istoriografiyata*. Kishinev: S.Ș.B.].

Захариева, Светлана 1997: Идеята за народната песен и нейните трансформации. – *Българско музикознание*, № 1–2, 3–24 [Zaharieva, Svetlana 1997: Idayata za narodnata pesen i neynite transformatsii. – *Bulgarsko muzikoznanie*, No. 1–2, 3–24].

Йорданова, Ценка 1984: Анкета. Райна Кацарова. – *Българска музика*, № 6, 39–50 [Yordanova, Tsenka 1984: Anketa. Rayna Katsarova. – *Bulgarska muzika*, No. 6, 39–50].

Йорданова, Юлия 2009: Бесарабските българи през погледа на списание „Нация и политика“ от 30-те години на XX век. – В: *Българите от Молдова и Украйна – език, литература, история, култура и образование*. София – Одеса: Феникс, 121–125 [Yordanova, Yulia 2009: Besarabskite bulgari prez pogleda na spisanie „Natsiya i politika“ ot 30-te godini na XX vek. – In: *Bulgariite ot Moldova i Ukrayna – ezik, literatura, istoriya, kultura i obrazovanie*. Sofia – Odesa: Feniks, 121–125].

Колесник, Валентина 2008: *Говорът на българите в с. Криничне (Чушмелий), Бесарабия. Речник*. Българските говори в Украйна. Т. 4. Одеса: Друк [Kolesnik, Valentina 2008: *Govorat na bulgarite v s. Krinichne (Chushmeliy), Besarabia. Rechnik*. Bulgarskite govori v Ukrayna. T. 4. Odesa: Druk].

Кауфман, Николай 1982: *Народни песни на българите от Украинска и Молдавска ССР*. Т. 1–2. София: БАН [Kaufman, Nikolay 1982: *Narodni pesni na bulgarite ot Ukrainska i Moldavska SSR*. T. 1–2. Sofia: BAN].

Кацарова-Кукудова, Райна 1955: *Български танцов фолклор*. София: Наука и изкуство [Katsarova-Kukudova, Raina 1955: *Bulgarski tantsov folklor*. Sofia: Nauka i izkustvo].

Кацарова, Райна 1959: Полковник Георги Янков. По случай 100-годишнината от рождението. – *Българска музика*, № 10, 16–23 [Katsarova, Raina 1959: Polkovnik Georgi Yankov. Po sluchay 100-godishninata ot rozhdenieto. – *Bulgarska muzika*, No. 10, 16–23].

Кацарова, Райна 1959а: Българо-украинското народоучно общуване. – в-к *Народна култура*, год. III, бр. 47, 21 ноември, с. 4 [Katsarova, Rayna

1959a: Bulgaro-ukrainskoto narodouchno obshtuvane. – v-k Narodna kultura, god. III, br. 47, 21 poemvri, s. 4].

Пейчева, Лозанка, Венцислав Димов, Гео Кукудов 2021: *С хоро и песен, с перо и слово. 120 години от рождението на Райна Кацарова (1901–1984)*. София: СИМЕЛПРЕС [Peycheva, Lozanka, Vencislav Dimov, Geo Kukudov 2021: *S horo i pesen, s pero i slovo. 120 godini ot rozhdenieto na Rayna Katsarova (1901–1984)*. Sofia: SIMELPRES].

Петров, Петър, Соня Никифорова 2015: Български научни експедиции в Света гора през 1943 г. – *Македонски преглед*, № 2, 109–118 [Petrov, Petar, Sonya Nikiforova 2015: *Bulgarski nauchni ekspeditsii v Sveta gora prez 1943 g.* – *Makedonski pregled*, No. 2, 109–118].

Пригарин, Александър, Татьяна Тхоржевская, Татьяна Агафонова, Александър Ганчев 2002: *Кубей и кубейцы*. Одесса: Маяк [Prigarin Aleksandar, Tatyana Thorzhevskaya, Tatyana Agafonova, Aleksandar Ganchev 2002: *Kubey i kubeytsy*. Odessa: Mayak].

Първанов, Ивайло 2021: Кинестенографията на Райна Кацарова от 1935 до 1942: източници и развитие. – *Българско музикознание*, № 3, 27–48 [Parvanov, Ivaylo 2021: *Kinestenografiyata na Rayna Katsarova ot 1935 do 1942: iztochnitsi i razvitie.* – *Bulgarsko muzikoznanie*, No. 3, 27–48].

Червенков, Николай, Иван Думиника 2013: *Тараклия. 200 лет*. Кишинев: S.Ș.B. [Chervenkov, Nikolay, Ivan Duminika 2013: *Taraklia. 200 let*. Kishinev: S.Ș.B.].

Чушмелий 2018: *Чушмелий: история и культура*. Одесса: Симэкс-принт [Chushmeliy 2018: *Chushmeliy: istoriya i kulytura*. Odessa: Simeks-print].

Шабашова, Юлия 1994: Етнографичне районування болгар Одещини та їх етнічні особливості. – В: *Історичне краєзнавство Одещини: збірник матеріалів*. Вип. 5. *З історії та етнографії болгарського населення Одещини*. Одесса: Гермес [Shabashova, Yulia 1994: *Etnografichne rayonuvannya bolgar Odeshtini ta ih etnichni osoblivosti.* – In: *Istorichne kraeznavstvo Odeshtini: zbirnik materialiv*. Vip. 5. *Z istorii ta etnografii bolgarsykygo naseleennya Odeshtini*. Odessa: Germes].

Шумада, Наталия 1988: Жанровый состав и особенности функционирования песенного фольклора болгарского населения в СССР. – В: *Втори Международен конгрес по българистика, София, 23 май – 3 юни 1986 г. Доклади. Фолклор*. София: БАН, 493–498 [Shumada, Natalia 1988: *Zhanrovyy sostav i osobennosti funktsionirovaniya pesennogo folyklora bolgarskogo naseleniya v USSR.* – In: *Vtori Mezhdunaroden kongres po bulgaristika, Sofia, 23 may – 3 yuni 1986 g. Dokladi. Folklor*. Sofia: BAN, 493–498].

Янков, Георги 1908: *Български народни песни от Елена В. Янкова. Записал и издал полк. Георги Янков*. Пловдив: Печатница Труд на П. Беловеждов [Yankov, Georgi 1908: *Bulgarski narodni pesni ot Elena V. Yankova. Zapisal i izdal polk. Georgi Yankov*. Plovdiv: Pечатnitsa Trud na P. Belovezhdiv].

Янков Георги, Добри Христов (Долински) 1913: Български народни песни от Бесарабия. – В: *Сборник за народни умотворения и народопис*, 27, София: Държавна печатница [Yankov Georgi, Dobri Hristov

(Dolinski) 1913: Bulgarski narodni pesni ot Besarabia. – In: *Sbornik za narodni umotvoreniya i narodopis*, 27. Sofia: Darzhavna pechatnitsa].

Архивни източници

Музикалнофолклорен архив на Института за изследване на изкуствата при БАН:

Арх. ИИИЗк, I МФА, п. 42, № 547, зап. Р. Кацарова през 1941 г.

Арх. ИИИЗк, I МФА, п. 231, инв. №№ 3814, 3815, 3816, 3817, зап. Р. Кацарова през 1958 г.

Арх. ИИИЗк, I МФА, п. 231а, зап. Р. Кацарова през 1958 г.

Архив на Етнографския институт с музей (днес Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей):

АЕИМ, № 639-III, зап. Г. Георгиев през 2007 г.

Марина Банкова
Национален дворец на децата
бул. „Александър Стамболийски“ 191
София 1309, БЪЛГАРИЯ
marina.bankrash@gmail.com

Галин Георгиев
Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей
Българска академия на науките
ул. „Московска“, № 6А
1000 София, БЪЛГАРИЯ
etnologia@mail.bg